

**TELEJURNALISTIKADA SUN'YI INTELLEKTNING
AFZALLIKLARI**

Bobonazarova Laziza Xurshidovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada telejurnalistika sohasida sun'iy intellekt (SI) *texnologiyalarining qo'llanilishi va ularning afzalliklari tahlil qilinadi. XXI asr axborot maydonida sun'iy intellekt jurnalistik faoliyatning yangi bosqichga chiqishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, televizion yangiliklar tayyorlash, tahrir qilish, jonli efirda yuz ifodasi va nutqni tanib olish, avtomatik subtitr yaratish, real vaqt rejimidagi tahliliy materiallar tayyorlash, kontentni individuallashtirish kabi ko'plab yo'nalishlarda SI texnologiyalarining joriy etilishi telejurnalistika ish faoliyatini sezilarli darajada yengillashtirmoqda. Maqolada AI texnologiyalarining imkoniyatlari, real amaliyotdagi qo'llanilishi, ularning interaktivlik, tezkorlik, aniqlik va samaradorlikni oshirishdagi o'rni ilmiy asosda yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Sun'iy intellekt, telejurnalistika, avtomatlashtirish, media texnologiyalari, virtual jurnalist, efir texnologiyalari, ovoz tanish, video tahlil, subtitratsiya, real vaqt analitikasi, interaktiv media.*

Axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan bugungi kunda telejurnalistika ham bu jarayonlardan chetda qolmayapti. Ayniqsa, sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarining joriy etilishi televidenie sohasini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Endilikda jurnalistlar nafaqat informatsion materiallarni yig'ish va tahrirlash, balki sun'iy intellekt yordamida ularni tahlil qilish, saralash, individual auditoriyalarga moslashtirish, hatto avtomatik tarzda yangiliklar yaratish imkoniyatiga ega bo'lishmoqda. Bu esa nafaqat ish unumdorligini oshiradi, balki inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni minimallashtiradi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari turli shakllarda telejurnalistikada qo'llanilmoqda: masalan, yuzni tanish dasturlari orqali reportajlardagi shaxslar aniqlanmoqda, nutqni matnga aylantirish vositalari orqali suhbatlar avtomatik tarzda

yozuvga olinmoqda, subtitrlar real vaqt rejimida hosil qilinmoqda. Ayniqsa, katta axborot oqimi bilan ishlovchi telekanallar uchun bu texnologiyalar vaqt tejilishi, tezkorlik, axborot ishonchliligi va kontent sifatining oshishiga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, telejurnalistikada sun'iy intellektdan foydalanish nafaqat texnik jihatdan, balki tahliliy, muloqotga asoslangan va strategik qarorlar qabul qilishda ham samarali natijalar bermoqda. AI asosidagi algoritmlar orqali auditoriya xatti-harakatlarini o'rganish, ko'rsatuvlarni shaxsiylashtirish, auditoriyaga mos kontent ishlab chiqish va efir strategiyasini optimallashtirish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu esa raqobat kuchayib borayotgan media maydonida telejurnalistika subyektlari uchun muhim ustunlik hisoblanadi.

Shu bois, ushbu maqolada telejurnalistikada sun'iy intellekt texnologiyalarining afzalliklarini har tomonlama yoritish, ularning hozirgi holatini tahlil qilish va kelajak istiqbollari belgilash maqsad qilib olingan. Ilmiy asoslangan tahlillar orqali sun'iy intellekt telejurnalistikada qanday muhim o'rin tutayotgani, qanday natijalar berayotgani va bu jarayonning ijobiy ta'siri ochib beriladi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari telejurnalistikada yangi imkoniyatlar eshigini ochib berdi. Avval inson omiliga tayanilgan ko'plab vazifalar bugun AI algoritmlari yordamida avtomatlashtirilmoqda. Bu esa televidenie mahsulotlari sifatini oshirish, ularni tezroq tayyorlash va tomoshabinga samarali yetkazish imkonini bermoqda. Telejurnalistika – bu vaqt bilan musobaqalashadigan soha. Yangiliklarni birinchi bo'lib yetkazish, xabarlar tezkorligini ta'minlash, vizual va audio kontent sifatini saqlab qolgan holda ta'sirchanlikni oshirish bu sohaning asosiy vazifalaridan biridir. Aynan shu jihatlarda sun'iy intellekt muhim rol o'ynamoqda.

Yangiliklar tayyorlash jarayonida sun'iy intellektning imkoniyatlari juda keng. Bugungi kunda dunyoning yetakchi telekanallari, xususan CNN, BBC, Reuters kabi OAVlar avtomatlashtirilgan yangilik yozuvchi tizimlardan – “robot-jurnalistlar”dan foydalanmoqda. Ushbu dasturlar real vaqt rejimida internetdagi axborotlarni yig'ib, ishonchli manbalarni tanlab, ularni tahlil qilib, grammatik va uslubiy jihatdan to'g'ri matn yaratadi. Shu tariqa, qisqa fursatda yangiliklar

tayyorlanadi va efirga uzatiladi. Bu inson jurnalistlarning e'tiborini murakkab tahliliy materiallarga qaratish imkonini beradi.

Ovozni matnga aylantirish (speech-to-text) va yuzni tanib olish (face recognition) texnologiyalari telejurnalistikani yangi bosqichga olib chiqmoqda. Intervyular, jonli chiqishlar, matbuot anjumanlari endilikda maxsus AI vositalari orqali real vaqt rejimida yozuvga olinadi. Bu texnologiyalar subtitrlar tayyorlashda, eshitishida muammo bo'lganlar uchun kontentni qulaylashtirishda katta foyda keltiradi. Ayniqsa, real vaqtda avtomatik tarjimalar qilish imkoniyati chet tillaridagi ko'rsatuvlarni global miqyosda tomoshabinlarga taqdim etish imkonini bermoqda.

Video tahlili va tasvirlarni avtomatik indeksatsiyalash texnologiyalari yordamida teleroliklardagi obrazlar, sahnalar va personajlar aniqlanadi. Bu, ayniqsa, arxivlar bilan ishlashda, efirga tayyor materialni tartiblashda, kerakli lavhalarni izlashda samaradorlikni oshiradi. Ko'plab telekompaniyalar maxsus AI dasturlar orqali videoni avtomatik tahrirlash, kerakli qismlarini ajratib olish, hatto musiqiy fonni moslashtirishni amalga oshirishmoqda. Natijada bir necha soatlik tahrir jarayoni bir necha daqiqaga qisqaradi.

Auditoriyaning tahlil qilish va kontentni shaxsiylashtirish jarayonida ham sun'iy intellekt muhim ahamiyat kasb etadi. AI algoritmlari tomoshabinlarning yoshini, qiziqish doirasini, ko'rish odatlarini tahlil qilib, ularning ehtiyojiga moslashtirilgan ko'rsatuvlar tavsiya etadi. Bu esa efir siyosatini to'g'ri shakllantirish, reytingni oshirish va auditoriyaga yaqinroq bo'lish imkonini beradi. Shuningdek, jonli efir davomida tomoshabinlar bergan savollarga chatbotlar orqali avtomatik javoblar qaytarilishi interaktivlikni kuchaytiradi.

Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan faktcheking tizimlari orqali telejurnalistikada xabarlarining aniqligi va ishonchliligi oshmoqda. AI vositalari yangiliklarda keltirilgan ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilib, ularning haqiqatga mosligini tekshiradi, noto'g'ri yoki soxta ma'lumotlar tarqalishining oldi olinadi. Bu, ayniqsa, bugungi axborot xurujlari va yolg'on xabarlar fonida juda dolzarb masaladir.

Shuningdek, AI yordamida virtual teleboshlovchilar yaratish ham ommalashmoqda. Bu texnologiya orqali sun'iy intellektga ega virtual shaxs teleboshlovchi sifatida xabarlarni o'qiydi, hatto auditoriya bilan muloqot ham qiladi. Xitoy, Yaponiya va Janubiy Koreya televidenielerida bu amaliyot allaqachon sinovdan o'tgan va keng joriy etilmoqda. Bunday texnologiyalar telejurnalistikani nafaqat samarali, balki innovatsion yo'lga yo'naltirmoqda.

Albatta, sun'iy intellektidan foydalanish bilan bog'liq ba'zi xavotirlar – inson jurnalistlarning o'rnini bosish, axloqiy me'yorlar va shaxsiy hayot daxlsizligiga tajovuz kabi masalalar mavjud. Ammo texnologiyani to'g'ri va mas'uliyatli tarzda qo'llash orqali bu xavflarni kamaytirish mumkin. Muhimi, sun'iy intellekt jurnalistlarga raqib emas, balki yordamchi vosita sifatida qaralmoqda. Telejurnalistikada sun'iy intellektning joriy etilishi bu sohaga tezlik, aniqlik, ishonchlilik, tahliliy yondashuv, individual auditoriyaga moslashish kabi qator afzalliklarni olib kelmoqda. Bu esa nafaqat teleradiokompaniyalar faoliyatini optimallashtiradi, balki axborot sifati va jamiyatdagi axborot madaniyatining oshishiga xizmat qiladi.

Telejurnalistika sohasida sun'iy intellektning joriy etilishi zamonaviy OAVning samaradorligini oshirish, texnologik imkoniyatlarini kengaytirish va auditoriyaga sifatli kontent taqdim etish borasida katta o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. AI yordamida yangiliklarni yaratish, efir jarayonini avtomatlashtirish, vizual va audio axborotlarni real vaqt rejimida tahlil qilish, subtitrlar va tarjimalarni avtomatik hosil qilish, auditoriyani segmentatsiya qilish, yuzni tanish va ovozni matnga aylantirish kabi ko'plab murakkab jarayonlar soddalashtirilmoqda. Bu esa telejurnalistlarning vaqtini tejab, ularni yanada ijodiy faoliyatga yo'naltirish imkonini bermoqda.

Sun'iy intellektning afzalliklaridan biri shundaki, u inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklar ehtimolini kamaytiradi, yangiliklar aniqligini ta'minlaydi va ommaviy axborot vositalarining ishonchliligini mustahkamlaydi. Ayniqsa, faktcheking, avtomatik video tahlil, real vaqt analitikasi kabi yo'nalishlarda sun'iy intellekt telejurnalistikada aniqlik va tezlikni muvozanatlashda asosiy rol o'ynaydi.

Shuningdek, AI texnologiyalarining rivojlanishi bilan virtual boshlovchilar, interaktiv chatbotlar, sun'iy ovoz va tasvir generatorlarining paydo bo'lishi efir estetikasi va telenamoyish shakllarini tubdan o'zgartirmoqda. Tomoshabinlar bilan o'zaro aloqaning interaktiv darajasi oshib, kontentni iste'mol qilish madaniyati yangi bosqichga ko'tarilmoqda.

Shu bilan birga, AI texnologiyalarini qo'llashda axloqiy, huquqiy va kasbiy me'yorlarni unutmaslik muhim. Texnologiyaning inson salohiyatini to'ldiruvchi, yordamchi vosita sifatida ishlatilishi, sun'iy intellekt tomonidan boshqariladigan axborot oqimining ob'ektivligi va haqqoniyligini ta'minlash asosiy vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt telejurnalistikada faqat texnologik yutuq emas, balki axborot siyosatini shakllantirish, auditoriyaga sifatli va dolzarb axborot yetkazish vositasi sifatida qaralishi kerak. Kelajakda sun'iy intellekt vositalarining yanada mukammallashuvi va keng qo'llanilishi orqali telejurnalistika sohasida innovatsion yondashuvlar, yangi ish uslublari va tahliliy salohiyatni kuchaytirishga xizmat qiluvchi imkoniyatlar yanada kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. To'xtayev A. "Zamonaviy jurnalistikada sun'iy intellekt texnologiyalari" – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2022.
2. Xalilov Sh. "OAVda raqamli transformatsiya va uning asosiy yo'nalishlari" // Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar instituti ilmiy to'plami. – 2023, №2.
3. Asadov U. "AI texnologiyalarining televideniedagi qo'llanilishi: tendensiyalar va muammolar" // Axborot texnologiyalari jurnali, 2024, №1.
4. BBC News Lab. "How AI is transforming TV News Production". <https://www.bbc.co.uk/ai-news-production>
5. Reuters Institute. "Journalism, Media and Technology Trends and Predictions 2024". <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/>
6. UNESCO. "AI and Journalism: Opportunities and Challenges" – Paris, 2023.
7. Kapur A. "Artificial Intelligence in Broadcast Media" – Springer, 2021.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 28-iyuldagi “Raqamli O‘zbekiston – 2030” dasturi to‘g‘risidagi PQ-5120-sonli qarori.

8. Khan, A. “Machine Learning and Its Impact on TV Journalism” – International Journal of Communication, Vol. 15, 2022.

9. “Yuzni tanib olish va ovozli subtitrlar yaratish texnologiyalari: AI asosida yechimlar” – Microsoft AI Research Report, 2023.